

УДК 657.05:330.322.5

РОЗВИТОК ІНВЕСТИЦІЙНОГО КОНТРОЛІНГУ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

А.М. Ужва, к.е.н.

Миколаївський державний аграрний університет

The article examines the concept of controlling investment as part of the process and highlighted the issue of necessity of forming an integrated system controlling investment in agricultural enterprises and the stages of development.

В статтє рассмотрено понятіє контролінга інвестицій як составляющей процесса управління, освещает вопрос необходимости формирования целостной системы инвестиционного контролінга в аграрных предприятиях, охарактеризованные этапы ее становления.

Вступ. Довгострокова діяльність підприємств, забезпечення економічного росту та підвищення конкурентоспроможності в умовах економічної кризи значною мірою визначається рівнем інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств. На сучасному етапі неодмінною умовою ефективного управління інвестиціями виступає повне використання механізмів планування, координації і контролю реальних інвестицій.

Сільськогосподарські підприємства зазнають нестачу інвестиційних ресурсів для підтримки родючості ґрунтів, відновлення і придбання основних засобів виробництва, впровадження нових технологій, поліпшення соціальної і виробничої інфраструктури села, і в остаточному підсумку, забезпечення продовольчої безпеки країни. Залученню та раціональному використанню інвестицій, які направлені на стабілізацію виробництва і подальший розвиток господарств, відводиться важлива роль. Підприємства сільського господарства відчувають гостру потребу в сучасному технологічному обладнанні.

Зазначені питання розглядаються такими ученими-економістами як М.С. Пушкар, В.Б. Івашкевич, Л.В. Малишева, С.Н. Петренко, К.В. Ілляшенко та інші. Однак проблеми створення дієвої та цілісної системи інвестиційного контролінгу в господарствах на сьогодні залишаються відкритими та потребують подальшого вивчення.

Постановка задачі. Обґрунтувати необхідність формування інвестиційного контролінгу в сільськогосподарських підприємствах.

Результати. Інвестиції є основою розвитку будь-якого підприємства. Ефективність капітальних вкладень характеризує економічні результати і господарську доцільність їх здійснення.

Сьогодні головним джерелом інвестування залишаються власні кошти підприємств. Головним джерелом фінансування інвестицій у світовій практиці є амортизаційні відрахування, за рахунок яких фінансується понад 60% інвестицій в основний капітал. Останнім часом амортизація в Україні перестала виконувати свою головну роль – відтворення основних виробничих засобів як у вартісному вираженні, так і в натуральному. Банківська система активно не впливає на розвиток аграрного сектору, а обсяги та вартість кредитних ресурсів не відповідають сучасним потребам сільськогосподарських підприємств. Очевидно, що для кредитної підтримки інвестиційної моделі розвитку України потрібні інші пропорції.

Одним з найсучасніших і ефективних систем керування підприємством є контролінг, який являє собою відособлену систему, економічна сутність якої полягає в динамічному процесі перетворення та інтеграції існуючих методів обліку, аналізу, планування, контролю і координації в єдину систему отримання, обробки інформації та прийняття на її основі управлінських рішень, а точніше в систему управління підприємством, орієнтовану на досягнення всіх цілей, що постають перед підприємством [2].

В складі механізму інвестиційного менеджменту важлива роль надається системам і методам внутрішнього інвестиційного контролю. Створення систем внутрішнього контролю є індивідуальною складовою частиною побудови всієї системи управління підприємства з метою забезпечення його ефективності.

У загальній системі контролінгу, організованого на підприємствах, виділяється один із центральних його блоків – інвестиційний контролінг, який являє собою контролюючу систему, що забезпечує концентрацію контрольних дій на найбільш пріоритетних напрямках інвестиційної діяльності господарств, вчасне виявлення відхилень її фактичних результатів від передбачених і прийняття оперативних управлінських рішень, що мають забезпечити нормалізацію цієї діяльності.

Інвестиційний контролінг містить у собі систему моніторингу, оцінку, контроль інвестиційних проектів з метою вироблення управлінських рішень, що дозволяють найкраще досягти поставлених цілей. До складу основних напрямків діяльності інвестиційного контролінгу відносять:

- планування і координацію інвестиційної діяльності в рамках стратегічного і оперативного планування на підприємстві;
- реалізацію інвестицій;
- контроль за реалізацією інвестицій, який включає поточні перевіряючи розрахунки, а також контроль бюджету інвестиційного проекту.

Контролінг інвестиційних проектів характеризується рядом особливостей, що дозволяють виділити його серед інших різновидів контролінгу:

- контролінг інвестиційних проектів, орієнтований на досягнення не оперативних, а стратегічних цілей господарства, тобто за своєю сутністю є стратегічним контролінгом;
- контролінг оперативної діяльності здійснюється за центрами відповідальності, а контролінг інвестиційних проектів – за проектами [3].

Контролінг інвестицій пов'язаний з матричною організаційною структурою: у кожному проекті, як правило, задіяно безліч центрів відповідальності, і контролер забезпечує їхню злагоджену взаємодію в процесі досягнення поставлених цілей. Внаслідок тривалих термінів здійснення інвестиційних проектів система контролінгу інвестицій орієнтується на тривалу перспективу.

Інвестиційний контролінг допомагає менеджерам використовувати шанси, знижуючи майбутні ризики шляхом пристосування господарства до змін у навколишньому світі. Для цього необхідно створити системну концепцію довгострокового інвестиційного планування, що узгоджується із загальним стратегічним плануванням. Проектування інвестиційної діяльності становить основу управління інвестиційною діяльністю підприємства. Планування інвестиційної діяльності – це процес розробки системи планів і показників із забезпеченням необхідними інвестиційними ресурсами і підвищенням ефективності його діяльності в майбутньому.

Інвестиційний контролінг, що знаходиться на перетині управлінського обліку, інформаційного забезпечення, інвестиційного менеджменту – використовує всі функції управління, але не заміняє останній, так як виконує функцію «управління по відхиленнях», сутність якої базується на положенні, що нормальна реалізація інвестиційного проекту проходить в рамках заздалегідь визначених параметрів і що основна увага звернена саме на відхилення від них. Вивчають причини відхилень і приймають відповідні дії для приведення інвестиційного проекту в норму. В зв'язку з цим особливий інтерес представляє інформація про відхилення, оскільки вона сигналізує про збої в керованій системі, про необхідність термінового втручання в реалізацію проекту [1].

Таким чином, інвестиційний контролінг – це спроба так охопити всі аспекти інвестиційної діяльності, щоб мати можливість вчасно виявити слабкі місця та вжити заходи для уникнення

кризи, яка загрожує успішній реалізації інвестиційної стратегії підприємства. Тому основною метою інвестиційного контролінгу виступає забезпечення реалізації інвестиційної стратегії підприємства на базі системи дій щодо координації реалізації його інвестиційних проєктів, виявлення відхилень, їх обробки і трансформації на інформаційний масив, який є достатнім для прийняття управлінських рішень. Така інформація є нестандартною, призначається для виявлення тенденцій і закономірностей явищ та процесів в інвестиційній діяльності підприємства, допомагає розробити заходи, які забезпечать ефективне управління інвестиційним портфелем підприємства.

Інвестиційний потенціал вітчизняного аграрного сектору дуже низький для здійснення великих інвестиційних проєктів. Це стосується як українських банків, так і інших фінансових організацій. На сьогодні, більшість з них згодна фінансувати короткострокові проєкти, вартість яких відносно низька.

Інвестиційний процес залежить від стабільності в багатьох вимірах: стабільності політичної, стабільності законодавства, стабільності економічної, стабільності інвестиційної політики держави. Проведення реформ потребує значної фінансової підтримки, але внутрішні джерела занадто обмежені і використовуються переважно для підтримки життєво важливих секторів і галузей економіки.

В інвестиційній сфері аграрного сектора основними проблемами є такі:

- великий дефіцит власних джерел інвестиційних ресурсів у підприємств;
- недостатньо розвинений ринок капіталів;
- відсутній механізм довгострокового кредитування підприємств;
- недосконала амортизаційна політика;
- відсутні пріоритети у здійсненні державної інвестиційної політики.

З метою створення привабливого інвестиційного клімату та розвитку інфраструктури інвестиційної діяльності для забезпечення сталого економічного зростання та підвищення життєвого рівня населення Кабінет Міністрів України прийняв Постанову «Про затвердження Програми розвитку інвестиційної діяльності на 2002-2010 роки» від 28 грудня 2001 р. № 1801. Виконання Програми розвитку інвестиційної діяльності забезпечить створення сприятливого інвестиційного клімату в Україні, поліпшить її привабливість для іноземних інвесторів.

Висновки. Контролінг як система прийняття управлінських рішень в інвестиційній діяльності – є невід'ємною частиною сучасного інвестиційного менеджменту. Інвестиційний контролінг забезпечує синтезований, цілісний, динамічний погляд на інвестиційну діяльність підприємства в минулому, теперішньому і майбутньому, комплексний підхід до виявлення і рішення проблем, що виникають, є надійним засобом впливу на результативність інвестиційної ініціативи господарства.

Інвестиційний контролінг має контролювати залучення інвестицій з метою впровадження високопродуктивних технологій вирощування сільськогосподарських культур та утримання худоби і птиці; створення потужностей і сировинної бази для виробництва тари і пакувальних матеріалів; налагодження випуску ефективних хімічних засобів захисту сільськогосподарських рослин і тварин.

Список використаної літератури:

1. Ілляшенко К.В. Формування механізму фінансового забезпечення інвестицій в АПК України / К.В. Ілляшенко // Облік і фінанси АПК. – 2009. – № 1. – С. 33-36.
2. Цигилик І.І. Стратегія і контролінг в системі внутрішнього економічного механізму підприємства / І.І. Цигилик, Т.М. Паневник // Економіка. Фінанси. Право. – 2004. – № 11. – С. 11-14.
3. Юрченко С.В. Особливості забезпечення інвестиційними ресурсами підприємств АПК / С.В. Юрченко // Економіка: проблеми теорії та практики: Зб. наук. праць. – Дніпропетровськ, 2010. – С. 1515-1520.